

การประยุกต์ใช้ความรู้ศาสตร์พระราชในการพัฒนาหมู่บ้านน้ำไผ่ ตำบลจี้วังาม อำเภอเมือง
จังหวัดอุดรดิตถ์

The Application of Royal knowledge in The Development of Nam Phai Village,
Ngiw Ngam Subdistrict, Mueang District, Uttaradit Province.

สุคนธ์รักษ์ ปัญญา¹

Sukonrak Panya¹

ศุภการ สิริไพศาล^{2*}

Supakarn Siripaisarn^{2*}

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน¹

graduate student, Master of Arts Program in Community Development, Learning Institute For Everyone. ¹

รองศาสตราจารย์ ดร.หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน²

Associate Professor Dr., Master of Arts Program in Community Development, Learning Institute For Everyone. ²

Corresponding author E-mail: s_siripaisan@hotmail.com *

Received: 23 May 2024; Revised: 29 October 2024; Accepted: 14 January 2025

บทคัดย่อ

ในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความซับซ้อน กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามา มีส่วนทำให้เกิดผลกระทบต่อแนวคิด และการดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาสำคัญ การแก้ไขวิกฤตจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางสู่การพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน

การศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้ความรู้ศาสตร์พระราชในการพัฒนาหมู่บ้านน้ำไผ่ ตำบลจี้วังาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาความรู้และกระบวนการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชที่เหมาะสมในการพัฒนาหมู่บ้านน้ำไผ่ 2. เพื่อศึกษาผลที่ได้จากการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านน้ำไผ่ ต.จี้วังาม อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บข้อมูลภาคสนามรายบุคคลและกลุ่ม (Focus Group) จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ชาวบ้านในชุมชนหมู่บ้านน้ำไผ่ มีความรู้และแนวคิดในการประยุกต์ใช้ความรู้ ศาสตร์พระราชาในการดำเนินชีวิตในรูปแบบที่แตกต่างกัน แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบหลัก คือ 1) รูปแบบเดิมที่เคย ดำเนินตามบรรพบุรุษที่สอนกันมา รุ่นต่อรุ่นในการทำการเกษตรภายในครัวเรือน อาทิ ปลุกพืชผักสวนครัวใน ครอบครัวยุคตามแนวคิด “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” หมายถึง ปลูกพืชในพื้นที่ของตนเอง อุบะและ แบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน ส่วนที่เหลือมีการนำมาแปรรูปเป็นวัตถุดิบที่เก็บได้ แล้วนำบางส่วนของที่เหลือไปขายเกิด เป็นรายได้ 2) รูปแบบประยุกต์ใช้จากประสบการณ์ ที่เคยประสบปัญหาหนี้สินจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและอพยพ ไปทำงานต่างถิ่น เมื่อกลับมาดำเนินชีวิตโดยใช้ศาสตร์พระราชา เศรษฐกิจพอเพียง มีการปรับปรุงดิน ปลูกพืช อินทรีย์ ปลอดภัยเพื่อบริโภคในครัวเรือน ใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บ ลดความเจ็บป่วยในครอบครัว และมีเหลือพอ แจกจ่าย และเริ่มปลูกเป็นอาชีพเพื่อการค้า 3) ความรู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงาน สนับสนุนอื่นในโครงการโคกหนองนาโมเดลโดยใช้ศาสตร์พระราชามาโครงการพัฒนาชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นตัวอย่างของคนในหมู่บ้าน และมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และตื่นตัว ในหมู่บ้าน ปลูกผักโดยไม่ใช้สารเคมี การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นได้แก่ 1) ชาวบ้านมีสุขอนามัยในการใช้ชีวิตและมีสุขภาพร่างกายโดยรวมดีขึ้น 2) ชาวบ้านมีรายได้เลี้ยงตัวเองได้เพิ่มขึ้น จากการทำการเกษตรในครัวเรือน และแปรรูปผลผลิตการเกษตร 3) ชาวบ้านสามารถแก้ปัญหาเรื่องหนี้สิน หนี้ นอก ระบบ ความยากจน ซึ่งมีอัตราส่วนที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากผู้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้ในการประกอบ อาชีพเลี้ยงดูตนเอง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเองเป็นแหล่งรายได้โดยใช้วิธีการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และโคกหนองนาโมเดล 4) ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติดลดลง เนื่องจากผู้คนมีงานทำ มีรายได้และมีความรู้ มีการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้ความรู้, ศาสตร์พระราชา, การพัฒนา

Abstract

In Thailand there is continuous development. Over the past five decades makes it possible to improve the quality of life of the people. At the same time, social changes are complex. Globalization. That comes in has an impact on the concept and the livelihood of the people including economic, social, health and environmental crises It's an important problem. Solving the crisis requires finding a path to sustainable life development.

The research study on the application of the royal knowledge in the development of Nam Phai Village, Ngiw Ngam Sub-district, Mueang District, Uttaradit Province has the following

objectives: 1. To study the knowledge and process of applying the royal knowledge appropriately in the development of Nam Phai Village. 2. To study the results of applying the royal knowledge in terms of economy, society, health, and environment of Nam Phai Village, Ngiew Ngam Sub-district, Mueang District, Uttaradit Province, using qualitative research methods, collecting field data on individuals and groups (Focus Group) from questionnaires, interviews, and observations with and without participation, analyzing and presenting the research results in a descriptive analysis.

The research results found that villagers in Nam Phai Village community have knowledge and concepts in applying the royal knowledge in their lives in different ways, which can be divided into 3 main forms: 1) The original form that has been followed by ancestors who have been taught from generation to generation in household agriculture, such as growing vegetables in the family garden according to the concept of "planting everything you eat, eating everything you plant", meaning growing plants in their own area, using and sharing with neighbors, and processing the remaining into raw materials that can be collected. Then take some of the remaining to sell to generate income. 2) Application model from experience that used to have debt problems from monoculture and migrated to work in other areas. When returning to live by using the royal philosophy of sufficiency economy, plant organic, non-toxic plants to eat by yourself and have enough left to distribute. Use to treat diseases by planting vegetables for household consumption, reduce family illnesses, improve the soil, and start planting for trade, planting non-toxic vegetables as a career. 3) Knowledge supported by government agencies and other supporting agencies in the Khok Nong Na Model project using the royal philosophy according to the community development project and being a learning source, an example for people in the village and resulting in changes in the community, creating a learning process and awareness in the village, planting vegetables without using chemicals. The tangible changes at both the individual and community levels that occurred are as follows: 1) Villagers have better hygiene in their lives and overall health. 2) Villagers have more income to support themselves from household agriculture and processing agricultural products. 3) Villagers can solve problems of debt, informal debt, poverty, which have clearly decreased because people in the community

have jobs, income to support themselves, use their own resources as a source of income by using the methods according to the philosophy of sufficiency economy and Khok Nong Na Model. 4) Crime and drug problems decreased because people have jobs. Having income, knowledge, and higher education gradually improves the quality of life.

Keywords: application of knowledge, royal science, development

บทนำ

ภายหลังจากเกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย พ.ศ.2540 และปัญหาความอ่อนแอของภาคชนบท รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์ และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดีว่า แนวทางการแก้ไข วิกฤตการณ์นี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักแนวคิดความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้ คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจ และควมมีอิสระในการกำหนดชะตา ชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุม และจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทย และสังคมไทยเคยมีอยู่แต่ดั้งเดิมตั้งแต่พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ความว่า "การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นอันพอควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความ เจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็ว แต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วยก็จะ เกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากเลวได้ในที่สุด" (พระบรมราโชวาท ในพิธี พระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และทรงมีพระราชดำรัสอีกครั้งอย่าง ชัดเจนเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย พ.ศ. 2540 ให้ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงนี้ถูกใช้เป็นกรอบแนวความคิด และทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุลยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความ อยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า "สังคมสีเขียว" ด้วยหลักการดังกล่าว แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 นี้จะไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท ระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัดตามกำลังของเงินของบุคคลนั้นโดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยม ในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต (บรรณาธิการ, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น มีชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ที่เล็งเห็นถึงความสำคัญ และหันกลับมาคำนึงถึงแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ โดยใช้ระบบเศรษฐกิจดั้งเดิม หรือเศรษฐกิจแบบยังชีพ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จัดทำโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคเกษตรไทย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่อง 3 ปี ตั้งแต่พ.ศ.2558-2560 วงเงินงบประมาณ 600 ล้านบาท เน้นพัฒนาและเชื่อมโยงองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดศักยภาพการผลิต การตลาด เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเกษตรกรรมที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำลังดำเนินการจำนวนหลายโครงการหลายพันชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. ตามมาตรฐานสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) 84 ศูนย์ เช่น ศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส.สู่การเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านพรสวรรค์ หมู่ที่ 13 ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส.สู่การเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านโนนประดู่ หมู่ 7 ตำบลเชียงสือ อำเภอพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร และศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส.สู่การเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านพิมาน หมู่ที่ 1 ตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.), 2558) แต่โครงการพัฒนาชุมชนที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเป็นโครงการที่รับการสนับสนุน และจัดตั้งโดยภาครัฐแต่ก็มีชุมชนอีกหลายชุมชนที่ก่อตั้งโครงการ และดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยคนในชุมชนคิด และริเริ่มเองไม่ได้อาศัยหน่วยงานของภาครัฐ หรือกลุ่มองค์กรใดเข้ามาหาแนวทางช่วยเหลือ มีทั้งที่ประสบผลสำเร็จ และที่ล้มเหลวก็มีหลายชุมชนเช่นกัน

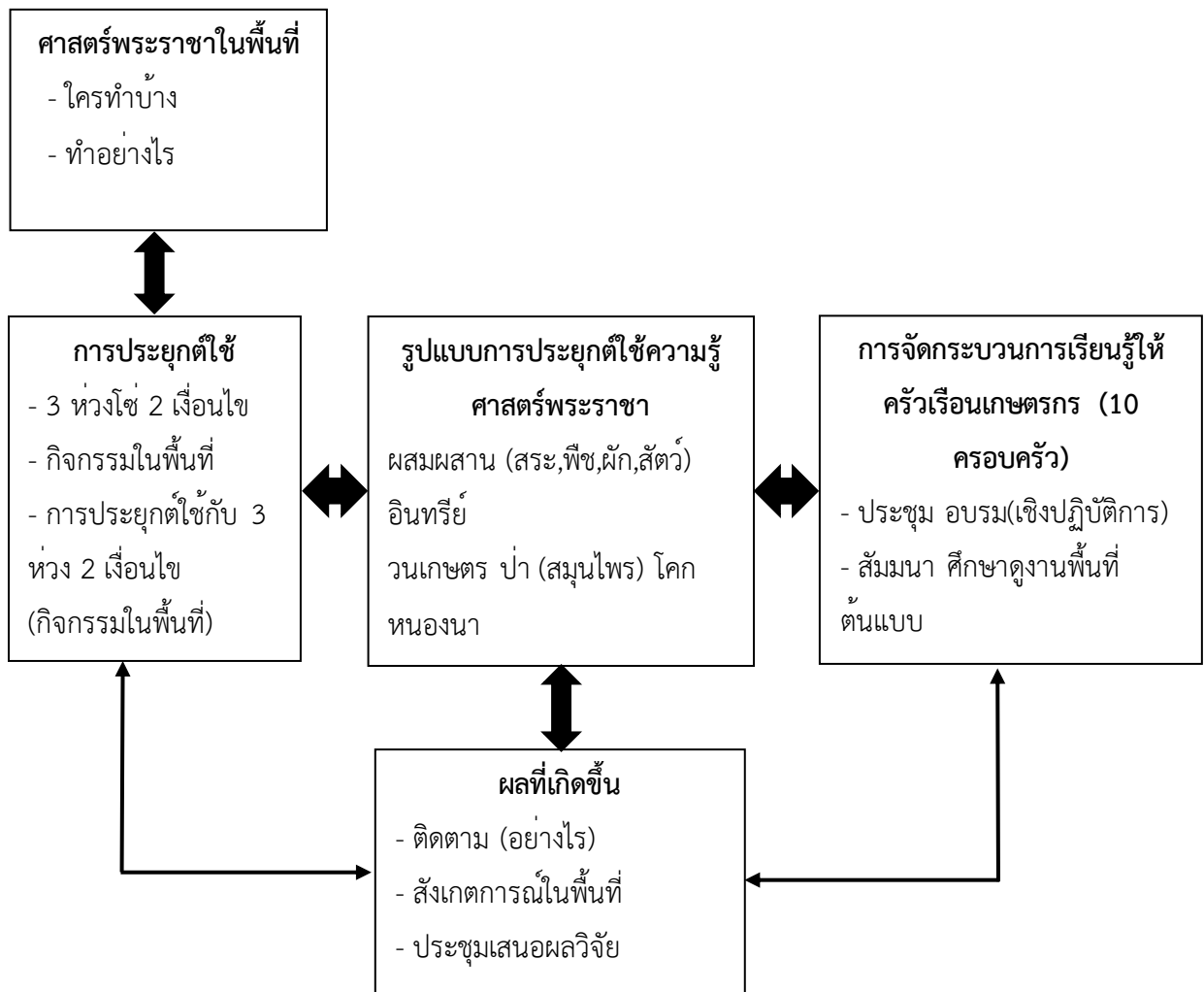
หมู่บ้านน้ำไผ่ ตั้งแต่ดั้งเดิมเคยมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง พออยู่พอกิน และพึ่งตนเองได้ ตามภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม แต่เมื่อประมาณพ.ศ.2525 ประชากรในหมู่บ้านเริ่มมีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด ทำให้เริ่มตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกข้าวโพด ใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลง เป็นเหตุให้เกิดความแห้งแล้ง ความเจ็บป่วย สุขภาพทรุดโทรมจากสารเคมี และเสียชีวิต เมื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นเวลานานทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เกิดภาระหนี้สิน ต้องอพยพไปรับจ้างใช้แรงงานในเมืองหลวง และต่างจังหวัด เพื่อใช้หนี้สิน และสภาพปัจจุบัน พื้นดินไม่ให้ผลผลิตที่ดี เพราะชาวบ้านมีความเชื่อมั่นในการใช้ยา ใช้ปุ๋ยเคมีจึงจะสามารถทำการเกษตรได้ แม้ปัจจุบันชาวบ้านก็ยังหนี้สินจากการวิจัยด้วยวิถีแบบชาวบ้านในปี พ.ศ. 2547 พบว่าชาวบ้านยังมีภาระหนี้สินจากการทำไร่ข้าวโพด และมีปัญหาด้านสุขภาพ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน จากปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้ความรู้ศาสตร์พระราชาในการพัฒนาหมู่บ้านน้ำไผ่ ต.จี้วาม อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ และกระบวนการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาที่เหมาะสมในการพัฒนาหมู่บ้านน้ำไผ่
2. เพื่อศึกษาผลที่ได้จากการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านน้ำไผ่ ต.จี้วาม อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์

กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้ความรู้ศาสตร์พระราชา ในการพัฒนาหมู่บ้านน้ำไผ่ ต.จี้วาม อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการประกอบเพื่อดำเนินการวิจัย ทั้ง 4 แนวคิด ดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา 2) แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 3) แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง และ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา อีกทั้งยังมีการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้สรุปมาจากการแนวคิดดังกล่าว และมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำมาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บข้อมูลภาคสนามรายบุคคลและกลุ่ม (Focus Group) จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ดำเนินการในเขตชุมชนบ้านน้ำไผ่ หมู่ที่ 11 ต.จี้วังาม อ.เมือง จ.อุดรดิตถ์

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับ

2.1. บริบทชุมชนบ้านน้ำไผ่

2.2. วิถีชีวิต ความรู้ศาสตร์พระราชา เนื้อหาประเด็นต่างๆ ประกอบด้วย ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา รูปแบบการเกษตร หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงของบ้านน้ำไผ่ ตำบลจี้วังาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

2.3. ปัจจัยส่งเสริมการประยุกต์ใช้ความรู้ศาสตร์พระราชาในการพัฒนาบ้านน้ำไผ่ ตำบลจี้วังาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

3. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาของการวิจัยในครั้งนี้ จะใช้ระยะเวลาวิจัยตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567

กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษา และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วม และเกี่ยวข้องในชุมชนหมู่บ้านบ้านน้ำไผ่ ตำบลจี้วังาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 20 คน ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก ได้แก่ ครอบครัวที่ทำเกษตรตามแนวทางศาสตร์พระราชา ผู้นำอย่างเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการบริหารของหมู่บ้าน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรอง ได้แก่ ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนชาวบ้านน้ำไผ่

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาคัดเลือกตัวอย่างเอง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการวิจัย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความรู้และกระบวนการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาที่เหมาะสมในการพัฒนาหมู่บ้านน้ำไผ่ พบว่าจากการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลเชิงประจักษ์และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความรู้ศาสตร์พระราชาในการพัฒนาหมู่บ้าน

น้ำไฟ ส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านไม่รู้จักศาสตร์พระราชา แต่รู้จักเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักการพอมีพอกิน พออยู่ พอใช้ การช่วยเหลือแบ่งปันกันในหมู่บ้านและเป็นการทำเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี เป็นผลดีต่อสุขภาพร่างกาย และการใช้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงทำให้จิตใจดี ร่างกายดี มีความสุข มีชีวิตอยู่ด้วยการแบ่งปันซึ่งกันและกัน โดยมี การใช้และประยุกต์ใช้ความรู้ศาสตร์พระราชาภายในชุมชนหมู่บ้านแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. รูปแบบเดิมที่เคยดำเนินตามบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาจนต่อเนื่องในการทำเกษตรภายในครัวเรือน อาทิ ปลูกพืชผักสวนครัวในครอบครัว ตามแนวคิดปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกในพื้นที่รอบบ้าน มีกินและมีการแบ่งปัน ให้กับเพื่อนบ้าน เหลือกินเหลือแจกก็นำมาแปรรูปอาหาร เป็นวัตถุดิบที่เก็บได้ เมื่อเหลือกินเหลือใช้ เหลือจากการแบ่งปันก็นำไปขายเกิดเป็นรายได้

2. รูปแบบประยุกต์ใช้จากประสบการณ์ ที่เคยประสบปัญหาหนี้สินจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและอพยพไปทำงานต่างถิ่น เมื่อกลับมาดำเนินชีวิตโดยใช้ศาสตร์พระราชา เศรษฐกิจพอเพียง ปลูกพืชอินทรีย์ ปลอดภัยไร้พิษภัย และมีเหลือพอแจกจ่าย ใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยปลูกพืชผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน ลดความเจ็บป่วยในครอบครัว มีการปรับปรุงดิน แล้วเริ่มปลูกเพื่อการค้า ปลูกผักปลอดสารพิษเป็นอาชีพ

3. ความรู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานสนับสนุนอื่นในโครงการ โคกหนองนา โมเดลโดยใช้ความรู้ศาสตร์พระราชาตามโครงการพัฒนาชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นตัวอย่างของคนในหมู่บ้าน และมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านบ้าง เป็นบางกรณี

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลที่ได้จากการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในด้าน เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านน้ำไฟ ต.จันทาม อ.เมือง จ.อุดรธานี

ผลการศึกษาพบว่า ผลความเปลี่ยนแปลงจากการนำความรู้ศาสตร์พระราชาไปประยุกต์ใช้ในด้านสุขภาพ คือ ทำให้ตนเอง มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ลดอัตราการเจ็บป่วยและลดการมีโรคประจำตัว ลดการสัมผัสสารเคมี หรือนำเข้าสู่ร่างกาย มุ่งเน้นการบริโภคข้าวอินทรีย์ มีการนำความรู้ศาสตร์พระราชาไปใช้ในด้านอื่นอีก เช่น การทำ ธนาคารน้ำใต้ดิน ซึ่งทำให้เพื่อนบ้านคนอื่นเห็นประโยชน์และร่วมแรงร่วมมือกัน มีการเจาะอุโมงค์น้ำใต้ดินเมื่อฝน ตกเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งก็ยังมียาน้ำอยู่ในบ่อ การนำความรู้ศาสตร์พระราชาส่งผลดีในด้านการประหยัด ค่าใช้จ่ายในครอบครัวจากการปลูกพืชปลอดสารเคมีไว้บริโภคเองและแบ่งปันให้ญาติพี่น้อง แบ่งปันให้กับ ครอบครัวเพื่อนบ้านรอบข้างเป็นการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง ถือเป็นการช่วยลดสิ่งแวดล้อมจากการลดใช้ สารเคมี และเป็นแบบอย่างกับคนรอบข้างได้ต้นตัวในการปลูกผักปลอดสารพิษ ปลูกผลไม้ที่ปลอดสารพิษไม่ฉีดยาฆ่าหญ้าไม่ฉีดยาฆ่าแมลง ปลูกพริกไว้กินเองในบ้าน เช่น พริกจินดาและพริกกะเหรี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัฒน์ ไพไหล (2555) ศึกษาเรื่อง กระบวนทัศน์พัฒนา เพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่มเครือข่ายอินแปง ในจังหวัด

สกลนคร อุตรธานี กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบวิธีการ การพัฒนากระบวนการพัฒนาตนเองใช้วิธีการเฉพาะของตนเอง คือ การทำประชานิยม และพัฒนาการจัดการตนเอง และเครือข่ายทางสังคม โดยมีระบบโครงสร้าง และระบบเศรษฐกิจ สังคมแบบอินแปงที่เป็นอัตลักษณ์ คือ เศรษฐกิจครัวเรือน เศรษฐกิจวัฒนธรรม โดยยึดหลักวัฒนธรรมชุมชนเป็นหลักในวิถีชีวิต เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง นำไปสู่การพึ่งตนเอง และการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สุด

การนำประโยชน์มาใช้ในครัวเรือน คือประหยัดค่าใช้จ่ายไม่ต้องซื้อกิน หรือซื้อของใช้ในชีวิตประจำวันเช่น น้ำยาสระผม น้ำยาล้างจาน ทำไข่เองและจำหน่าย ซึ่งทำให้มีรายได้ในครอบครัว และมีสุขภาพดีแข็งแรงเพราะใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเช่นมะกรูด ดอกอัญชัน มีประโยชน์ด้านเศรษฐกิจในครอบครัวดีขึ้นคือไม่ค่อยจ่ายเงินเพราะมีผักกินเองในครอบครัวสุขภาพดีขึ้นคนในครอบครัวสุขภาพแข็งแรง ขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สิ่งแวดล้อมในบ้านดีขึ้น

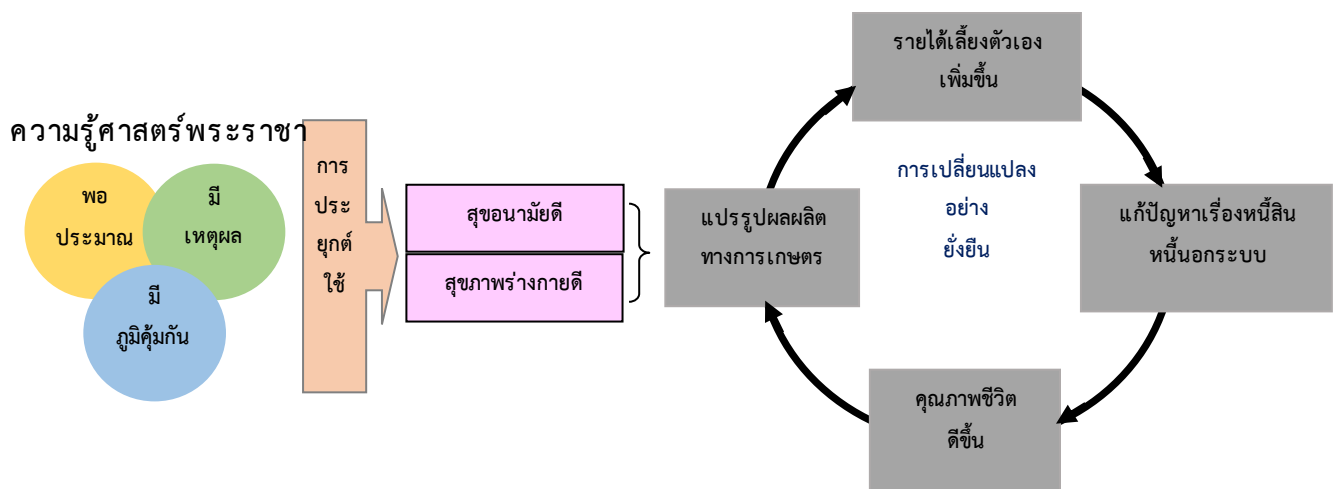
สิ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและหน่วยงานอื่นคือ ได้รับโครงการโคกหนองนาโมเดลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่หนึ่ง การสนับสนุนชุดสระ การทำแปลงสวนและได้รับการสนับสนุนงบประมาณซื้ออุปกรณ์วัสดุต่างๆ ได้รับการสนับสนุนในการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ จากคริสตจักรต่างๆ สังกัดสภาคริสตจักรในประเทศไทย หน่วยงานพัฒนาและบริการสังคม สภาคริสตจักรในประเทศไทย ได้ร่วมโครงการพัฒนาที่ดินจากทางจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยการประสานงานของหน่วยงานพัฒนาและบริการสังคม ในการพัฒนาที่ดินเพื่อปลูกพืชสวน ได้รับการสนับสนุนต้นไม้และวิทยากรในการมาฝึกอบรม นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากคริสตจักรภาคที่ 4 สภาคริสตจักรในประเทศไทย ในโครงการเศรษฐกิจพอเพียง การสอนและอบรมรวมถึงการไปศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆ

การนำความรู้ศาสตร์พระราชามาใช้พัฒนาหมู่บ้านได้เกิดผลดีต่อชุมชนและมีประโยชน์ต่อส่วนรวม คือ นำไปใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม ในด้านสุขภาพทำให้มีสุขภาพดี อายุยืนยาว ลดอาการเจ็บป่วยจากโรคร้ายแรง เช่น โรคมะเร็ง โรคหลอดเลือดสมอง ฯลฯ มีความแข็งแรงของร่างกายทำให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี มีกำลังกายในการหารายได้เลี้ยงครอบครัว ลดค่าใช้จ่ายจากการต้องรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ถือเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว คนในหมู่บ้านน้ำใจมีส่วนร่วมและเข้าใจเข้าใจในการรับรู้ข่าวสารการกินดีอยู่ที่ดี เพื่อนำมาใช้ดูแลสุขภาพของตัวเอง การใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำเศษอาหารที่เหลือเก็บไว้ทำเป็นปุ๋ยหมัก และผักบางอย่างที่ตัดกินแล้วเอาไปปลูกต่อได้ เช่น ผักตั้งโอ้ การแปรรูปจากพืชผักที่ปลูกเพื่อให้เก็บไว้ได้นานขึ้น เช่น การทำมะนาวดองที่เก็บไว้กินเองในครอบครัว และแบ่งปันในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิฬารณ พยัคฆาภรณ์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองฝรั่ง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครนายก พบว่าการดำเนินชีวิตของครัวเรือนที่สอดคล้องกับด้านความพอประมาณ ได้แก่ มีปัจจัยสี่ครบและเหมาะสมฐานะ คือ มีที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค คือ พืชสวนครัว ซึ่งเป็นทั้งอาหาร และยาชีวิตความเป็นอยู่ในครัวเรือนพออยู่

พอกิน และมีความพอใจในสิ่งที่ตนมี มีรายได้ที่เพียงพอกับการใช้จ่าย ส่วนด้านความมีเหตุผลมีการใช้จ่ายอย่างประหยัดตามฐานะไม่ตระหนี่หรือใช้จ่ายเกินตัว ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อเก็บไว้เป็นทุนสำรองยามฉุกเฉิน และเพิ่มรายได้ด้วยการหาอาชีพเสริม เพื่อยกระดับฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้น สำหรับการมีภูมิคุ้มกัน สร้างความเข้มแข็งขึ้นภายในครอบครัว ได้แก่ การอยู่ร่วมกันในครอบครัวด้วยความเข้าใจกัน และอยู่อย่างมีความสุขพยายามพึ่งตนเองก่อนที่จะพึ่งพาผู้อื่น และมีความรู้คุณธรรม

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลจากการวิจัยการประยุกต์ใช้ความรู้ศาสตร์พระราชอย่างเป็นรูปธรรมที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ดังนี้ 1) ชาวบ้านมีสุขอนามัยในการใช้ชีวิตและมีสุขภาพร่างกายโดยรวมดีขึ้น 2) ชาวบ้านมีรายได้เลี้ยงตัวเองได้เพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรในครัวเรือน และแปรรูปผลผลิตการเกษตร เช่น ดองมะนาว กระเทียมแช่อิ่ม (กระเทียมปุยฝ้าย) มะปรางเปรี้ยว นำมาดองขาย และกระเจี๊ยบแดง ทำกระเจี๊ยบแห้งสมุนไพร น้ำกระเจี๊ยบ แยมกระเจี๊ยบ และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการให้ความรู้ ยกระดับเป็นสินค้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP (One Tambon One Product) และจัดตลาดจำหน่าย เมื่อแปรรูปแล้วราคาสูงขึ้น 3) ชาวบ้านสามารถแก้ปัญหาเรื่องหนี้สิน หนี้นอกระบบ ความยากจน ซึ่งมีอัตราส่วนที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากผู้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเองเป็นแหล่งรายได้โดยใช้วิธีการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและโคกหนองนาโมเดล และ 4) ปัญหาอาชญากรรม เช่น การติดยาเสพติดลดลง เนื่องจากผู้คนมีงานทำ มีรายได้และมีความรู้ มีการศึกษาที่สูงขึ้น เห็นโทษของยาเสพติด ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตดีขึ้น ดังภาพต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐควรแก้ไขปัญหา และพัฒนาเรื่องน้ำในการบริโภคและน้ำเพื่อการเกษตรควบคู่กันไป
2. ควรให้ทุกภาคส่วนทั้งรัฐ และเอกชนเพิ่มเติม และให้ความรู้เรื่องศาสตร์พระราชและการประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมกับชาวบ้านและชุมชนให้เพิ่มขึ้นในวงกว้าง
3. เสนอให้มีการแก้ไขปัญหายาเสพติดและบังคับใช้กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในหมู่บ้านควบคู่ไปกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนโดยใช้ความรู้ศาสตร์พระราชควบคู่ไปกับการรู้สากอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- จิฬารณ พยัคฆาภรณ์. (2555). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองฝรั่ง อำเภอน้อย จังหวัดนบพิตำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2558). ธ.ก.ส.มุ่งสร้างความเข้มแข็งของภาคเกษตรไทย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.baac.or.th/th/content-news.php?content>.
- บรรณาธิการ. (2556). เศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2565, จาก <https://guru.sanook.com>.
- สุพัฒน์ ไพไหล. (2556). กระบวนทัศน์พัฒนา เพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่มเครือข่ายอินแปง ในจังหวัดสกลนครอุดรธานี. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2556. หน้า 37-50.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2560). 8 สถิติในใจชาวเกษตรศาสตร์ตราบถ้วนวันจันทร์ พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มีต่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ตอนที่ 17). e news Kasetsart ฉบับที่ 72 วันที่ 14 กรกฎาคม 2560. หน้า 1.